

РЕЦЕНЗИЯ

за научните трудове на доц. д-р *Светла Димитрова Станкова* кандидат в конкурса за академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.4. Науки за Земята (Геоморфология и палеогеография), обявен от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ в ДВ бр. 5/12.01.2018 г.

Рецензент: проф. дгмн Божидар Маврудчиев,
СУ „Свети Климент Охридски“, гр. София

Рецензирането на представените материали по конкурса е направено в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ.

Шуменският университет „Епископ Константин Преславски“ обявява конкурс за академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.4. Науки за Земята (Геоморфология и палеогеография) в ДВ бр. 5/12.01.2018 г.

Доц. д-р Светла Димитрова Станкова е единствен кандидат за участие в конкурса за професор. Тя е подала всички необходими документи.

Светла Димитрова Станкова е родена на 15.09.1974 г. в гр. Шумен. Омъжена е и има две деца. Дъщеря ѝ е студентка в I курс, специалност „География и регионална политика“ на Шуменския университет, а синът ѝ е ученик в V клас в ОУ „Петко Р. Славейков“ – гр. Варна.

Образование. Светла Станкова завършва висше образование със степен „магистър“ по специалността „Биология и география“ в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. От април 1996 г. до ноември 1999 г. работи като специалист географ-картограф в катедра „География“ на бившия факултет по биология на Университета. През октомври 1998 г. е избрана за хоноруван асистент по „Физическа география и ландшафтознание“. От 01.11.1999 г. е избрана за редовен асистент по „Геоморфология и палеогеография“, а сред това е повишавана в „Старши асистент“ – 2002 г. и „Главен асистент“ (2005 г.).

На 22.06.2010 г. защитава успешно дисертационен труд на тема „Структурна геоморфология на Източна Стара планина“ и получава образователната и научна степен „доктор“ в съвременното тристепенно обучение на научни и преподавателски кадри. От 01.01.2012 г. е избрана за „доцент“ по Геоморфология и палеогеография в Шуменския университет.

Областите на нейните научни професионални интереси са структурна и скулптурна геоморфология, геотектоника, природна география, научно-познавателен туризъм.

Учебно-преподавателска дейност. До доцентурата проф. д-р С. Станкова чете лекции и води упражнения по 11 учебни дисциплини. Природна география на континентите; Обща и регионална геология и геоморфология; Геоморфология; Природна география на България; Геология и геоморфология на България; Природна география на Черно море; Природна география на Световния океан; История на географията и географските открития; Велики географски открития; Картография и ГИС; Приложение на теренните изследвания в обучението по география. Всички в специалностите *География и регионална политика, География и биология, История и география и Екология и опазване на околната среда – ОКС „Бакалавър“*, 7 дисциплини в **магистърски програми** *Приложна география и ГИС, География и интерактивно образование, Краезнание, Чуждоезиково обслужване на туризма и бизнеса, Културно-историческо наследство и туризъм* (Интерактивен потенциал на природната география на континентите и на България; Кватернерна геология и геоморфология; Приложна геоморфология; Теренни изследвания на природата и обществото на родния край; Регионален преглед на природата среда; Природни ресурси на България; Природни и антропогенни туристически ресурси на България) и в **докторска програма** *Методика на обучението по география* (Методика на теренните географски изследвания). С тези достижения тя успешно изгражда мост между бакалаварската и магистърската степен на съвременното университетско обучение.

През този период преподавателката Станкова осъвременява съевременно съдържателната част на своите упражнения и лекционни курсове в съответствие със постепенния залез на фиксиската парагима и бързо навлизащите идеи на глобалната тектонска на литосферните плочи.

По време на доцентурата (2012-2018) д-р Станкова разработва 3 нови лекционни курса за ОКС „Бакалавър“, 7 за ОКС „Магистър“ и 1

лекционен курс за докторска програма – Методика на обучението по география.

През същия период тя издава в съавторство 2 университетски учебника за нуждите на преподаваните от нея дисциплини: *Геология и геоморфология на България*, с Ц. Цанков и *Основи на общата геология и геоморфология*, заедно с Ц. Цанков и Б. Маврудчиев. Издава 3 учебни помагала по *География на България*. С колеги от университета в Шумен и от Велико Търново тя отпечатва „Тренировачни тестови варианти за кандидатстуденти“, служещи за проверка и оценка на знанията в средното училище и при подготовка на ученици, на които предстои явяване на матура по география и икономика. С тези 3 тренировачни теста те осъществяват своите съществено важни приноси като успешни новатори и утвърдени радетели на великото щафетно педагогическо взаимодействие в българското образование в системата: предуниверситетско обучение – университетско обучение.

В годините 2012-2018 г. доц. д-р Станкова е основен организатор и ръководител на провежданите теренни учебни практики по география и геоморфология в почти всички части на страната, а също така кандидатката продължава да провежда теренни изследвания с дипломанти в различните части на Източния Предбалкан – Еленски, Антоновски възвишения, Лиса планина, Преславска и Драгоевска планина и другаде. С голямо усърдие тя ръководи учебни практики в Североизточна България, оглед на речно-долинната система на суходолията и по Северното българско черноморско крайбрежие.

Ръководител на дипломанти. Като доцент д-р Станкова е научен ръководител на 10 дипломанти в областта на геоморфологията. Освен като ръководител в обучението на дипломанти тя е консултант, а понякога и съавтор на студенти и докторанти от различни университети на страната.

Проекти. През периода 2012-2018 г. доц. Станкова участва в 2 национални проекта „Модернизиране на Центъра за дистанционно обучение на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“ чрез въвеждане на съвременни форми на обучение“ и Студентски практики, както и в 6 вътрешноуниверситетски проекта към Фонд научни изследвания на ШУ. Теми на проектите са „Изграждане на център за интерактивна география“, „Демографски и социално-икономически проблеми на селските територии в област Шумен“ „Разработване на научно-познавателни ресурси по приложна география и ГИС“, „Оценка на природния и антропогенен риск в района на Шуменското плато“, „опасни природни явления на селищата

и инфраструктурта в Североизточна България Оценка на степента на уязвимост от“ и „Популяризиране на знанията по география, регионална политика и туризъм“.

Научни конференции. Доц. д-р Станкова е активен участник в почти всички международни и национални научни форуми с географска насоченост в страната. Това показва нейното съпричастие в професионалния творчески живот на българските географи.

Популяризаторска дейност. Нейната лична творческа активност е непрекъснато активно проявявания стремеж да популяризиране на географските познания в различни слоеве на обществото. Този стремеж намира израз в успешно досега организирани публични лекции на известни наши и чуждестранни учени. Доц. Станкова е страстен радетел за създаване и утвърждаване на връзки между висшите учебни университети и институции, които намират израз в организирането на Междуниверситетски студентски научен семинар „Географски хоризонти“; Международна конференция „Географски науки и образование“; Национална конференция с международно участие „География, регионално развитие и образование“; Публична лекция с гост-лектор доц. Хуан Естебан Юпанки (Перу) на тема „Философия и наука на инките“ и други.

Редакторска, рецензионна, експертна и обществена дейност. През педиода на доцентурата кандидатката за званието професор е член следните научните организации – Асоциация на професионалните географи и регионалисти; Съюз на учените в България – клон Шумен; Съюз на жените в наука; член на Българското географско дружество.

Доц. Станкова е член на редакционна колегия на Сборник „Пътувания из България (Резултати от теренни географски практики и научни експедиции)“ - 2012, 2014, 2018 г. Тя е отговорен редактор на „Годишник на ШУ“, кн. XXI. Науки за Земята, Факултет по природни науки, 2012. Рецензент е на учебник по „География и икономика“ за 8 клас, Издателство „Просвета“, 2017.

През периода 2012-2018 г. е включена като член на 4 научни журита за заемане на академичната длъжност „главен асистент“, „доцент“ и „професор“ в област висше образование 4. Природни науки, математика и информатика, професионално направление 4.4. Науки за Земята. Член е и в 2 научни журита за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 4.4. Науки за Земята – обявени от Институт по океанология при БАН – Варна, ЮЗУ „Неофит Рилски“, ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“ и ШУ „Епископ К. Преславски“.

Административно-организационната дейност. Кратката справка за административно-организационната дейност на доц. Станкова показва нейното изключително активно участие в организационния живот на Университета. Тя се е наложила като търсен не само научен и педагогически, но и като организационен специалист в ШУ. Административно-организационната дейност на кандидатката за периода 2012 – 2018 г. включва *зам. ръководител и ръководител на катедрата; Председател на ОС на ФПН, член на ОС на ШУ; член е в различни комисии във Факултета по природни науки и Шуменския университет.* Доц. д-р Станкова нееднократно е привлечана по разработване на документация свързана с акредитация и качество в катедрата и Факултета по природни науки.

Понастоящем доц. д-р Светла Станкова е назначена за Ръководител на катедра „География, регионално развитие и туризъм“ към Факултета по природни науки на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“.

Научно-изследователска дейност. За участието в конкурса за академичната длъжност „професор“ доц. д-р Светла Станкова е представила 59 научни труда за периода 2012-2018 г. От тях 2 монографии, 2 учебника, 3 учебни помагала, 1 научна студия, 1 библиографски очерк и 50 статии (23 отпечатани в реферирани и индексирани списания и 27 публикувани в тематични сборници или електронни издания). Анализът на публикациите показва, че 25 от тях са на англ. език или 42,3 % от общия брой, като част от тях са отпечатани в световно признати чуждестранни издания.

Чного добро впечатление прови, че публикуваните матриали са унагледени с прецизно изработени карти, скици и модели.

Повече от две десетлетия на кандидаткат израства като специалист и педагог с различни творчески характеристики. По отношение на регионалните изследвания доц. д-р Станкова неизменно е работила и продължава да работи в областта на геоморфологията и, по специално на структурната геоморфология. Педагогическите ѝ изисквания очевидно са наложили разширен интерес към останалите области на геоморфологията и на природната география. Тези научни интереси предопределят характера на творчеството на кандидатката.

Освен регионални изследвания доц. д-р Станкова в последните години разработва и методични въпроси. Такива са проблемите за пасивната континентална крайнина на Западното Черноморско крайбрежие; комплексните морфоструктурни коридори; регионалната систематика на морфоструктурните единици. За всяка една от тях тя

характеризира тяхната топономия, веществена характеристика, структурно-текстурни особености и произход.

Особено важна е теоретичната глобална насоченост, а също така и схващанията на кандидатката по отношение на двете парадигми в науките на Земята. Като студентка и в преддокторския период господстваше фиксирания геосинклинална хипотеза. Сега доц. Станкова много успешно преориентира своето теоретично виждане за основните геодинамични процеси на Планетата и земната повърхност в крак с големите научни промени на епохата. В този смисъл изследванията ѝ през последните години са базирани всецяло и, то напълно коректно на съвременните възгледи в теорията за тектоника на плочите.

В своите научни изследвания кандидатката показва много широките си, почти всестранни познания за геоморфоложките изследвания на източната част на Балканския полуостров и за нивото на геоморфоложката научна мисъл на континенталния строеж от земите на Стария свят. В подробности тя е запозната с литературното наследство на своите предходници, което е видимо и, намира конкретен израз в творчеството на доц. Станкова. Всеки неин анализ е свързан с внимателно и пълноценно използване на досегашните постижения. Поради това творчеството на кандидатката е изключително полезен извор за цялостните познания в развитието на регионалната геоморфоложка научна мисъл в нашите земи.

В методично отношение доц. Станкова сполучливо дозира резултатите при прилагането на основните геоморфоложки методични прийоми (морфоскулптурен анализ и морфоструктурен анализ) в съчетание с други географски, геоложки и сходни методи.

Запознаването с научното творчество на кандидатката през периода 2012-2018 г. създава определено впечатление, че тя винаги коректно работи с изяснени цели, задачи и обхват на провежданите изследвания. Много важен елемент от тази научна рамка е включването на присъщия за геоложките и геоморфоложки науки фактор време – нещо, което за съжаление понякога отбягва от вниманието на други сродни специалисти.

Важен аспект в творчеството на д-р Станкова е подчертаното ѝ качество да работи със съавтори и в научни колективи. Това е сериозна гаранция за нейната способност към намирането на най-сполучливите методични и практични творчески решения в сложната динамична обстановка на съвременната научна мисъл.

Голямата творческа активност на доц. Станкова. Нейните изследвания впечатляват не само по брой, но и по разнообразие на

проблематиката в рамките на геоморфоложките и, по-специално морфоструктурни изследвания. Друга черта на нейните изследвания е постепенното прерастване на интересите на авторката от конкретни тесни регионални въпроси към глобалните проблеми на източната част на Балканския полуостров. Това е сигурен белег за съзряването на учения.

Основни насоки в научното творчество на доц. д-р Станкова. Изброявам най-важните от тях. (1) Развиване на различни елементи от мобилистичната представа за произхода и неозойското развитие на източната част на Балканския полуостров. (2) Разработване на актуални теоретични, регионални и терминологични въпроси в областта на морфоструктурния анализ. (3) Анализиране на особеностите на пасивния континентален ръб (на примера на западното Черноморско крайбрежие). (4) Установяване, обособяване и характеризиране на морфоструктурните генерации, възникнали в границите на Българската и южната част на Мизийската континентална микроплоча. (5) Провеждане на регионален средномащабен анализ на морфоструктурните особености на планинските системи и равнинните земи в Българската континентална микроплоча. (6) Участие в изследването на морфоструктурния характер на границите на Българската континентална микроплоча като пример за неозойското структуриране в източната част на Балканския полуостров. (7) Участие в разработването на актуализарен модел за морфоструктурната поддялба в йерархична последователност: зона-област-район-морфоструктура, в източната част на Балканския полуостров. (8) Изготвяне на първия национален учебник по Обща геология и геоморфология на базата на мобилистичната тектоника.

Полевите изследвания, съобразени с възможностите на университетския преподавател показват уменията на доц. Станкова да използва разнообразните научни експедиции и теренни практики като база за натрупване на твърде ценен фактологичен материал.

Като университетски преподавател доц. Станкова успешно е извървяла нелекия път на професионалното израстване в Алма Матер. Тя умело съчетава реализирането на интересите си като учен с преподавателските си задължения, изявявайки се в университетско образование с множество разнообразни аудиторни и извънаудиторни занятия.

Перез последните години важен методичен творчески похват е ежегодното актуализиране на досегашните и, особено на нови лекционни курсове за ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“.

Актуализацията не притворечи а хармонизира с конкретната природно-географската обстановка, в която протичат кватернерната геология и геоморфология.

В работата си със студентите и асистентите, доц. Станкова проявява селективен подход към желаещите да продължат обучението си като специалисти в областта на геоморфологията. Нещо повече, съзнавайки ролята на Черноморското крайбрежие за правилната кватернерна интерпретация на Балканския полуостров, кандидатката е насочила свой асистент към разработването на вече успешно защитена докторска теза от областта на морската геология. Очевидно е, че доц. Станкова е убедена, че учебният процес е средство за създаване на специалисти, необходими за бъдещите геоморфоложки и природногеографски изследвания на българските земи.

Като настоящ и бъдещ научен ръководител доц. д-р Станкова показва изключително ценната си способност да работи с голям брой специалисти независимо от тяхните личностни особености. Това ѝ позволява да организира дейността си както на научни нива от типа на университетска катедра, така и на големи научни организации като факултети и научной-изследователски центраве. Това качество на кандидатката е намерило своето признание в избора ѝ за Председател на Общото събрание на Факултета по природни науки.

Основни приноси в научно и педагогическо отношение. Приносителите на доц. д-р Светла Станкова за периода 2012-2018 гдина резюмирам почти без промени, от представените в документите на кандидатката за професор. (1) Като преподавател доц. д-р Светла Станкова поставя нова теоретична основа на преподаването на геоморфологията в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ на базата на световно доминиращата мобилистична научна концепция на тектониката на плочите. В това отношение тя се явява пионер в университета. (2) Кандидатката прилага успешно основните геоморфоложки методични подходи – морфоструктурният и морфоскулптурният анализ, които подходящо съчетава с други природно-географски и геоложки методи. Взети заедно те обезпечават оптималното решаване на изследваните научни проблеми при обучението на нейни възпитаниците. (3) Тя коректно ползва научната терминология, за което има собствени приноси. (4) Виден е растежът на нейните интереси при решаването на локални топонимии и тяхното отношение към глобалните геоморфоложки морфоструктури в източната част на Балканския полуостров. Това поддържа нейните приноси в състояние на непрекъсната актуалност. (5) Доц. д-р Станкова

е плодовит автор на научни изследвания. Нейната творческа дейност успешно се вписва в формата на подходящи съавторства или участия в работата на авторски колективи, което е очевидният бъдещ път на геоморфоложките изследвания. (6) Прави много добро впечатление подходът на кандидатката към студентите с изявени интереси за бъдеща научна работа. Доказателство за това са поредицата от дипломни работи и участието на студенти в научни изследвания под нейно ръководство. Това показва правилния подход при изграждане на тъй необходимото в наши дни бликащо родолюбие в ценностната система на бъдещите специалисти.

Научно-популярни публикации. С голямо удоволствие отбелязвам само великолепната книга на Светла Станкова „По пращния друм на един живот.“, посветена на житейския и творчески път на проф. д-р Цанко Васивев Цанков.

Лични впечатления. Добре познавам представените за рецензиране индивидуални и колективни публикации на доц. д-р Светла Сатнкова. Причините за моя интерес са свързани с лекциите ми като хоноруван професор по геология и геоморфология в продължение на десетина години във Великотърновския университет. Към това ще добавя моите задгранични изследвания в други страни (Монголия, Конго, Заир, Мозамбик, Конго, Замбия), в които работех като геолог, учен и преподавател. В тези страни видях забележителни геоложки и геоморфоложки феномени както на сушата, така и на границата между континенти (Африка) и океаните (Индийски, Атлантически). Към това ще добавя дългогодишното ми приятелство с акад. Тодор Николов от есента на 1950 година. През този период той ме подпомагаше със своите монографии, книги и статии.

Светла Станкова бе открита, отгледана и оформена като надежден перспективен учен, педагог, ръководител и общественик в изключително интересната междинна област на човешките геонаучни и геоморфоложки знания, заредени и с теория, и с прагматика. Тя работи с изтъкнати геоморфолози, но нейното израстване аз свързвам с многогодишната съвместна работа с проф. д-р Цанко Цанков.

Критични бележки, препоръки, пожелания. Не открих груби грешки в рецензираните научни публикации. Би било добре ако бяха въведени рубрики „задължителна и препоръчителна“ литература. В статиите не навсякъде са изброени ключови думи, което намирам за слабост. В някои колективни публикации не личи приносът на кандидатката и тъй като няма разделителен протокол приемам равно участие на авторите. Пожелавам на доц. д-р Светла Станкова защита

на Докторат в обозримо бъдеще, за да стане пълен професор на България и света.

Заключение. Въз основа на предоставените материали по конкурса и направения анализ на научната и педагогическата дейност, считам, че са на лице всички необходими условия и качества, доц. д-р Светла Димитрова Станкова да заеме академичната длъжност „професор“ по област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика; професионално направление 4.4. Науки за Земята (Геоморфология и палеогеография). Препоръчвам на членовете на Почитаемото Жури по конкурса да гласуват утвърдително за придобиването на тази академична длъжност „професор“. Лично аз ще гласувам за този избор.

София, 12 април, 2018 година

Рецензент:

(проф. дгмн Божидар Маврудчиев)